

Έτος Ίδρυσης 1919

ΓΣΕΒΕΕ

Γενική Συνομοσπονδία
Επαγγελματιών Βιοτεχνών
Εμπόρων Ελλάδας

**ΜΕ ΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ**

**ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ
ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**

Απρίλιος 2023

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
1 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ - ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ –ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ.....	3
2 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ – ΑΝΑΣΧΕΣΗ ΔΙΟΓΚΩΣΗΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	7
3 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ – ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	8
4 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ - ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ.....	9
5 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ – ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ - ΕΓΣΣΕ	11
6 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ – ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΣΤΟΧΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	12
7 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ – ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.....	14
8 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ - ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ – ΕΠΑΝΑΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ.....	15
9 ^{ΟΣ} ΆΞΟΝΑΣ - ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΥΓΕΙΑΣ	18
ΛΟΙΠΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	21

Εισαγωγή

Η ελληνική οικονομία στις αρχές του 2020 βίωσε ένα ισχυρό εξωγενές σοκ, το ξέσπασμα της πανδημικής κρίσης Covid-19, με συνέπεια να περιέλθει απότομα σε βαθιά ύφεση. Χρειάστηκε μια άνευ προηγουμένου δημοσιονομική παρέμβαση, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς, προκειμένου να μετριαστούν οι αρνητικές κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας, καθώς για μια ακόμη φορά αποδείχτηκε ότι σε περιόδους κρίσης οι οικονομίες αδυνατούν να αυτορυθμιστούν με την απαιτούμενη ταχύτητα.

Στην Ελλάδα, η πανδημία Covid-19 οδήγησε πολύ γρήγορα σε ραγδαία υποχώρηση των βασικών οικονομικών δεικτών που προσδιορίζουν την οικονομική κατάσταση των ΜμΕ, έτσι όπως αποτυπώνονται στις έρευνες οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. Η κυβέρνηση, με σκοπό την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών επιπτώσεων της πανδημίας στην οικονομία, έλαβε σταδιακά σειρά μέτρων στήριξης, τα οποία αποσκοπούσαν κυρίως στην ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων και στη συγκράτηση της απασχόλησης. Τα μέτρα στήριξης μετρίασαν τον αρνητικό αντίκτυπο της πανδημίας. Βοήθησαν τις επιχειρήσεις να παραμείνουν «ζωντανές» και συγκράτησαν την απασχόληση. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να λησμονούμε ότι η οικονομική κρίση που προκάλεσε η πανδημία βρήκε τις ΜμΕ σε μια περίοδο όπου προσπαθούσαν ακόμα να ανακάμψουν από την προηγούμενη δεκαετή χρηματοπιστωτική κρίση. Καθώς η πανδημική κρίση προκάλεσε αρνητικές συνέπειες, τόσο στο σκέλος της προσφοράς όσο και στο σκέλος της ζήτησης επιβάρυνε περαιτέρω ένα σημαντικό μέρος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων και ιδιαίτερα εκείνων που για μεγάλα χρονικά διαστήματα ανέστειλαν εξ ολοκλήρου ή εν μέρει τη δραστηριότητα τους.

Η εμφάνιση του πληθωρισμού, που από τα μέσα του 2021 και μετά καλπάζει -κυρίως λόγω της υπέρμετρης αύξησης των διεθνών τιμών ενέργειας και της διατάραξης των εφοδιαστικών αλυσίδων- εντάθηκε περαιτέρω λόγω των δυσμενών γεωπολιτικών εξελίξεων, δημιούργησε νέες προκλήσεις, ναρκοθετώντας τις προσδοκώμενες προοπτικές δυναμικής ανάκαμψης.

Περαιτέρω, το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων αυξήθηκε σημαντικά, ενώ όπως είναι επόμενο ο υψηλός πληθωρισμός απομείωσε τα πραγματικά εισοδήματα και κατ' επέκταση την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

Η πλέον σημαντική συνέπεια των πληθωριστικών πιέσεων, όπως αποτυπώνεται στις έρευνες οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, άφορα στην σοβαρή αύξηση του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων, ενώ όπως είναι επόμενο ο υψηλός πληθωρισμός απομείωσε τα πραγματικά εισοδήματα

και κατ' επέκταση την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών. Με βάση τις έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ το κόστος ενέργειας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 76%, το κόστος προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων κατά 43,5% και το κόστος καυσίμων οχημάτων κατά 57,8%.

Παρόλα αυτά η κατάσταση των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων φαίνεται πως έχει σταθεροποιηθεί παρουσιάζοντας σημάδια ανάκαμψης, προφανώς λόγω του πλήρους ανοίγματος της οικονομίας, της καλής τουριστικής περιόδου και των μέτρων που έχουν ληφθεί για στήριξη της οικονομίας. Όπως προκύπτει από τις έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ ο δείκτης οικονομικού κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων μετά την καθίζηση που υπέστη το 2020 στις 20,1 μονάδες από τις 66,4 που βρισκόταν προ πανδημίας, ανήλθε στις 46,3 το πρώτο εξάμηνο του 2021, στις 52,4 το δεύτερο εξάμηνο του ίδιου έτους. Ενισχύθηκε ελαφρώς στις 54,3 μονάδες το πρώτο εξάμηνο του 2022 και περαιτέρω το δεύτερο εξάμηνο του 2022 ξεπερνώντας το προ πανδημίας επίπεδο καθώς διαμορφώθηκε στις 69,5 μονάδες. Ωστόσο, σημαντικά προβλήματα παραμένουν λόγω της μακράς περιόδου των διαδοχικών και παράλληλων κρίσεων που συνεχίζουμε να βιώνουμε.

Σε αυτό το πλαίσιο η ΓΣΕΒΕΕ με το παρόν υπόμνημα σημειώνει τους βασικούς άξονες πολιτικής που θεωρεί ότι πρέπει να ακολουθηθούν ώστε η τριπλή κρίση που βρίσκεται σε εξέλιξη να ξεπεραστεί με τις λιγότερες δυνατές απώλειες και να μην ανακοπεί η πορεία ανάκαμψης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.

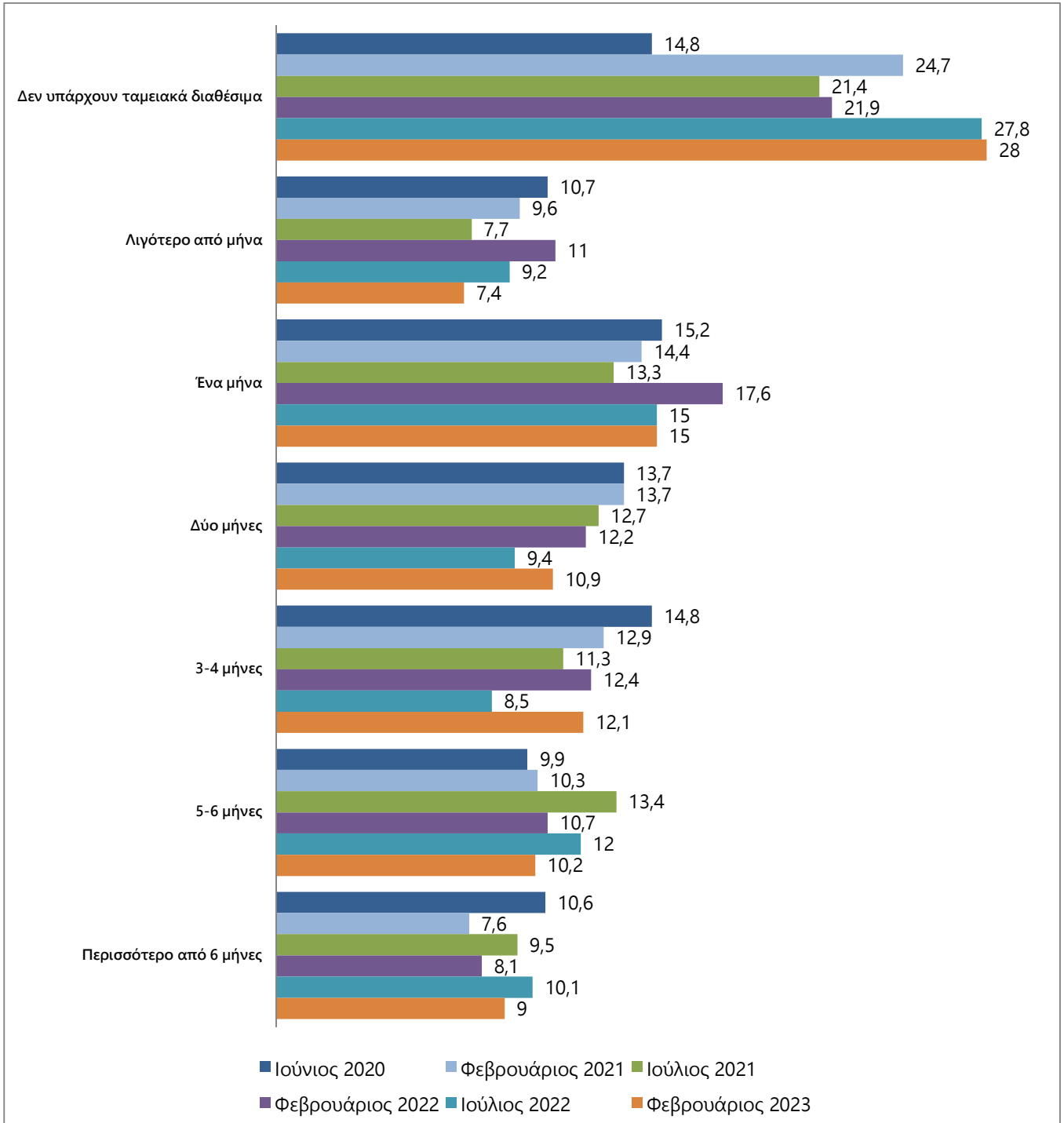
1^{ος} Άξονας - Χρηματοδότηση –ρευστότητα

Όπως προκύπτει από τα ευρήματα των ερευνών του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, κατά τη διάρκεια της πανδημίας αυξήθηκαν σημαντικά οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που δεν είχαν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα, άρα και σοβαρά προβλήματα ρευστότητας.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 1, από την εκδήλωση της υγειονομικής κρίσης και μετά τα ταμειακά διαθέσιμα των επιχειρήσεων βαίνουν μειούμενα, και επιπλέον οι επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα συνεχώς αυξάνονται, κάτι που υποδηλώνει σοβαρή έλλειψη ρευστότητας. Συγκεκριμένα, **οι επιχειρήσεις που δεν είχαν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα τον Φεβρουάριο του 2023 αποτελούσαν το 28% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, έναντι του 14,8% που ήταν τον Ιούνιο του 2020.**

Γράφημα 1

Τα ταμειακά διαθέσιμα (η ρευστότητα της επιχείρησης) για πόσο καιρό επαρκούν για να καλύψουν τις βασικές υποχρεώσεις της επιχείρησης;

Πηγή: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται πως κατά την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας το 2^ο τρίμηνο του 2021 δεν ξεκίνησαν όλες οι επιχειρήσεις από την ίδια αφετηρία. **Τα μέτρα που ελήφθησαν για τη στήριξη της οικονομίας προφανώς και μετρίασαν τον αρνητικό αντίκτυπο της πανδημίας, ωστόσο δεν ήταν αρκετά για να αποκαταστήσουν τη ρευστότητα του συνόλου των ΜμΕ, στα επίπεδα τουλάχιστον που είχαν παρατηρηθεί τον Ιούνιο του 2020.** Αυτό αφορά κυρίως ένα σημαντικό μέρος των αυτοαπασχολούμενων, των πολύ μικρών ατομικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων που ανέστειλαν τη λειτουργία τους με κρατική εντολή, των οποίων η κατάσταση επιδεινώθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Επιπλέον, η εκδήλωση της ενεργειακής κρίσης, που αποτέλεσε τον βασικό παράγοντα για την εμφάνιση και διόγκωση του πληθωρισμού που βιώνουμε, φαίνεται πως έχει οδηγήσει σε επιδείνωση της κατάστασης ρευστότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.

Περαιτέρω, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα βασικά ζητήματα που απασχολούν τις μικρές επιχειρήσεις. Σε όλες τις έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, ανεξάρτητα από την οικονομική συγκυρία και τα ποσοστά αισιοδοξίας-απαισιοδοξίας, προκύπτει σταθερά μια αναφορά (άνω του 70%) αρνητικών επιδόσεων σχετικά με τη ρευστότητα των επιχειρήσεων. Η εικόνα αυτή επιβεβαιώνεται και από τις εξαμηνιαίες έρευνες γνώμης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, όπου η χώρα μας κατατάσσεται σταθερά πρώτη στο χρηματοδοτικό κενό, καθ' όλη τη διάρκεια που πραγματοποιείται η έρευνα (από το 2009 ως και σήμερα), παρόλες τις πρωτοβουλίες που έχουν διαμορφωθεί προσφάτως για την ανάπτυξη νέων χρηματοδοτικών εργαλείων. Παραμένει συνεπώς ζητούμενο η ανάπτυξη εξειδικευμένων χρηματοδοτικών εργαλείων / προϊόντων, προσαρμοσμένα στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές τους.

Με βάση τα παραπάνω, η ΓΣΕΒΕΕ καταθέτει τις παρακάτω βασικές προτάσεις για την ενίσχυση της ρευστότητας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων

- Από πληθώρα στοιχείων έχει προκύψει ότι οι επιστρεπτές προκαταβολές ήταν το μέτρο που αξιοποίησε η πλειονότητα των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης. Αναμφίβολα οι 7 κύκλοι των επιστρεπτέων προκαταβολών προσέφεραν ρευστότητα στις επιχειρήσεις και ιδιαίτερα στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που διαχρονικά είναι «αποκλεισμένες» από το χρηματοπιστωτικό σύστημα, μετριάζοντας τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας. Επιπλέον, έχει προκύψει ότι αποτέλεσε το πλέον αποτελεσματικό μέτρο για τη στήριξη της ρευστότητας των επιχειρήσεων, ιδίως των μικρών και πολύ μικρών. Η παράκαμψη του τραπεζικού συστήματος υπήρξε ο κρίσιμος παράγοντας για την

αποτελεσματικότητα του. Στο πλαίσιο αυτό η ΓΣΕΒΕΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να εξεταστεί ένα ανάλογο μόνιμο μέτρο ως εργαλείο χρηματοδότησης αποκλειστικά για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Επιπλέον, η ενεργοποίηση της Αναπτυξιακής Τράπεζας όχι ως Ταμείου αλλά ως Τράπεζας που να χρηματοδοτεί τις επενδύσεις των μικρών και μικρών επιχειρήσεων. Αυτό κρίνεται αναγκαίο καθώς μέχρι σήμερα η έλλειψη ρευστότητας και η μη πρόσβαση σε χρηματοδότηση καθλώνει τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις σε περιορισμένης κλίμακας επενδύσεις που συνήθως προέρχονται από ίδια κεφάλαια. Η ανάπτυξη, η αύξηση της παραγωγικότητας τους και η προσαρμογή τους στο νέο ψηφιακό και πράσινο περιβάλλον απαιτούν πρόσβαση σε επαρκή επενδυτικά κεφάλαια.

- **Καθιέρωση ακατάσχετου λογαριασμού για επιχειρήσεις ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν βραχυπρόθεσμα στα προβλήματα ρευστότητας.** Τα έσοδα μιας επιχείρησης δεν αποτελούν καθαρά κέρδη, αλλά προορίζονται για να καλύπτουν σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων και της καθημερινής λειτουργίας της επιχείρησης (π.χ. τρέχουσες ασφαλιστικές εισφορές εργαζομένων και εργοδότη, τρέχουσες οφειλές προς εφορία, μισθοδοσία, οφειλές προς προμηθευτές, κόστος ενέργειας και μετακινήσεων, δανειακές υποχρεώσεις της εταιρείας, διάφορα άλλα τέλη κ.α). Η δέσμευση ενός λογαριασμού σημαίνει σε μεγάλο βαθμό διακοπή της ρευστότητας της επιχείρησης με αποτέλεσμα να επηρεάζεται ολόκληρη η αλυσίδα κάλυψης των υποχρεώσεων με προφανείς επιπτώσεις στην παραγωγή και στο εμπόριο. Πρόκειται για μια de facto κατάσταση κλεισίματος μιας επιχείρησης. Για όλους τους παραπάνω λόγους, η ΓΣΕΒΕΕ υπογραμμίζει την ανάγκη θεσμοθέτησης ενός μοναδικού ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού με ποσοστό επί του τζίρου, ο οποίος θα εξυπηρετεί όλες τις οικονομικές λειτουργίες της επιχείρησης και του οποίου οι τεχνικές παραμετροποιήσεις δύνανται να υπόκεινται σε κάποια κριτήρια, όπως ο κύκλος εργασιών, το ύψος οφειλών κ.α.
- **Αύξηση των κονδυλίων που προβλέπονται για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις από τα ευρωπαϊκά προγράμματα.**
- Καινοτόμα χρηματοδοτικά εργαλεία όπως χρήση του PoS και σύνδεση με εμπορικές πιστώσεις
- Ενίσχυση των εναλλακτικών του δανεισμού εργαλείων χρηματοδότησης όπως leasing και factoring.

2^{ος} Άξονας – Ανάσχεση διόγκωσης του ιδιωτικού χρέους

Η ΓΣΕΒΕΕ είχε κατ' επανάληψη τονίσει κατά την διάρκεια της δεκαετούς οικονομικής κρίσης τόσο με τις ενέργειες και τις παρεμβάσεις της, όσο και μέσα από τις σχετικές έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, τα οικονομικά και κοινωνικά αδιέξοδα στα οποία έχουν περιέλθει οι ελληνικές μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, λόγω της βαθιάς ύφεσης και των περιοριστικών πολιτικών που υιοθετήθηκαν. Είχαμε επανειλημμένος τονίσει ότι η πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης, δηλαδή της μείωσης των εισοδημάτων χωρίς αντίστοιχη μείωση των φορολογικών ή/και δανειακών υποχρεώσεων θα οδηγούσε σε εκτίναξη του ιδιωτικού χρέους των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Η διαχρονική αδυναμία των ελληνικών κυβερνήσεων να υιοθετήσουν ρεαλιστικές πολιτικές διευθέτησης του ιδιωτικού χρέους οδήγησε στην γιγάντωση σου. Μετά την έξοδο της ελληνικής οικονομίας από τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής, τα συνολικά ληξιπρόθεσμα χρέη νοικοκυριών και επιχειρήσεων προς την εφορία, τα ασφαλιστικά ταμεία και τις τράπεζες ήταν περίπου 230 δισ.€ (104 δισ. στην εφορία, 32 δισ. στο ΚΕΑΟ και 96 δισ. € στις τράπεζες). Με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτού του χρέους να έχει δημιουργηθεί κατά την διάρκεια της κρίσης, ως συνέπεια, της πολιτικής εσωτερικής υποτίμησης.

Στο πλαίσιο αυτό η ΓΣΕΒΕΕ είχε τονίσει την ανάγκη διαμόρφωσης ενός ολιστικού πλέγματος ρυθμίσεων και πραγματικής προστασίας των αδύναμων κάνοντας προτάσεις για την καθιέρωση ενός πλαισίου ορθολογικής διαχείρισης και ρεαλιστικής ρύθμισης των οφειλών προς το δημόσιο και της τράπεζες που ευνοεί την διατήρηση και ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και να βελτιώνει τη συνεργασία και την εμπιστοσύνη μεταξύ κράτους, ιδιωτών και τραπεζικού τομέα.

Η πρόοδος που είχε συντελεστεί προς την προαναφερόμενη κατεύθυνση με την παρούσα υγειονομική και ενεργειακή κρίση έχει τεθεί εκ νέου σε δοκιμασία δημιουργώντας την ανάγκη τουλάχιστον για συγκράτηση του ιδιωτικού χρέους στα επίπεδα πριν την εκδήλωση της πανδημίας.

Στο πλαίσιο αυτό οι προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για την ανασχεση περαιτέρω διόγκωσης του ιδιωτικού χρέους είναι οι εξής:

- Νέα ρύθμιση 120 δόσεων στην οποία να μπορούν να ενταχθούν όλες οι οφειλές προς το Δημόσιο (εφορία, ασφαλιστικά ταμεία, ΟΤΑ), ιδίως εκείνες που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της υγειονομικής και ενεργειακής κρίσης. Για να είναι αποτελεσματική η ρύθμιση θα πρέπει να προβλεφθεί διαγραφή των προστίμων και λοιπών προσαυξήσεων, καθώς και απομείωση της βασικής οφειλής.
- Επιτάχυνση των διαδικασιών του εξωδικαστικού μηχανισμού για τις ρυθμίσεις των 240 δόσεων.

- Θεσμοθέτηση ευνοϊκότερης πάγιας ρύθμισης των ασφαλιστικών οφειλών.
- Αναστολή κάθε είδους εισπρακτικών και αναγκαστικών μέτρων από το ΚΕΑΟ για όσο διάστημα διαρκεί η ενεργειακή κρίση.
- Προσαρμογή - μείωση των τραπεζικών προμηθειών (ηλεκτρονικές συναλλαγές, χρεώσεις, έξοδα κίνησης στο e-banking , πληρωμών προς ΔΕΚΟ κλπ) στις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί.
- Κατάργηση των δημοτικών τελών επί των ακαθάριστων εσόδων των επιχειρήσεων.
- Μείωση κατά 50% των πάσης φύσεως δημοτικών τελών (κατάληψης κοινόχρηστων χώρων, φωτισμού, καθαριότητας κλπ) για όσο διάστημα διαρκεί η υγειονομική και ενεργειακή κρίση
- Μείωση κατά τουλάχιστον 50% των πάσης φύσεως μισθωμάτων από τους ΟΤΑ, Δημόσιο, ΝΠΔΔ, για όσο διάστημα διαρκεί η υγειονομική και ενεργειακή κρίση.
- Αναστολή πλειστηριασμών για την προστασία της πρώτης κατοικίας και της επαγγελματικής στέγης του για όσο διάστημα διαρκεί η ενεργειακή κρίση
- Άρση της δυνατότητας των ιδιωτικών εταιρειών παροχής ενέργειας να προβαίνουν σε διακοπή της ηλεκτροδότησης επιχειρήσεων που έχουν πληγεί από την υγειονομική κρίση. Η πρακτική αυτή που ισοδυναμεί με κλείσιμο της επιχείρησης εκτός ότι είναι κοινωνικά ανάληπτη στην παρούσα συγκυρία δεν λαμβάνει υπόψη και την κατακόρυφη άνοδο του ενεργειακού κόστους που έχει συντελεστεί τα τελευταία χρόνια και βαραίνει δυσανάλογα τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις οδηγώντας τις σε «ενεργειακή φτώχεια».
- Επίλυση των σοβαρών προβλημάτων στις πληρωμές των ασφαλιστικών εισφορών και των οφειλών που δημιουργεί ο τρόπος με τον οποίο εξοφλούνται, ιδιαίτερα μετά τη σύσταση του ΚΕΑΟ και τη μεταφορά σε αυτό των ληξιπρόθεσμων οφειλών. Η πληροφόρηση της επιχείρησης και ο τρόπος εξόφλησης των οφειλόμενων ποσών στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του ΕΦΚΑ είναι αναγκαίο να πραγματοποιείται κατ' αντιστοιχία με τον τρόπο που γίνεται στο myAADE.

3^{ος} Άξονας – Φορολογικά ζητήματα

Στις πρωτόγνωρες συνθήκες που έχει δημιουργήσει η αντιμετώπιση διαδοχικών και παράλληλων κρίσεων απαιτούνται φορολογικές ρυθμίσεις που να ανταποκρίνονται αφενός στις δυνατότητες που η νέα πραγματικότητα έχει διαμορφώσει για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, αφετέρου στην ανάγκη εισαγωγής ή διόρθωσης φορολογικών ρυθμίσεων που αποτελούν πάγια αιτήματα της

επιχειρηματικής κοινότητας και στην παρούσα συγκυρία λαμβάνουν άμεσο και επείγοντα χαρακτήρα για την βιωσιμότητα των επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο αυτό οι προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ είναι η εξής:

- Μείωση ΦΠΑ στην εστίαση στο 6%
- Κατάργηση τέλους επιτηδεύματος χωρίς προϋποθέσεις.
- Επαναφορά του αφορολόγητου ορίου για τους Επαγγελματίες, Βιοτέχνες και Εμπόρους , στο πλαίσιο της ισονομίας.
- Αποδέσμευση τραπεζικού λογαριασμού για ρυθμισμένες οφειλές. Είναι ακατανόητο όταν έκαστος τραπεζικός λογαριασμός επιχείρησης δεσμεύεται λόγω ληξιπρόθεσμων φορολογικών οφειλών, να μη γίνεται άρση της δέσμευσης όταν η επιχείρηση προχωρά σε ρύθμιση των οφειλών και να υπάρχει η απαίτηση της πλήρους εξόφλησης της οφειλής προκειμένου οι φορολογικές αρχές να αποδεσμεύσουν τον λογαριασμό.
- Κατάργηση του φόρου πολυτελείας στους μεταποιητικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας (πχ αργυροχρυσοχοΐα – γουναρικά).

4^{ος} Άξονας - Ενεργειακή κρίση και άνοδος του ενεργειακού κόστους

Οι αυξήσεις στην τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος ξεκίνησαν στις αρχές καλοκαιριού του 2021. Από τότε η Ελλάδα πλήρωνε πολλαπλάσιο κόστος για ηλεκτρική ενέργεια σε σχέση με άλλες ανταγωνιστικές χώρες εντός της ΕΕ, δυσχεραίνοντας την άσκηση **οικονομικής δραστηριότητας**. Το 2022 μια σειρά πολιτικών ανατροπών, που ξεκίνησαν από τον πόλεμο της Ρωσίας με την Ουκρανία και συγκεκριμένα με τις 7 δέσμες κυρώσεων που επέβαλε η ΕΕ στην Ρωσία (ως τις 21 Ιουλίου) και τα απαντητικά μέτρα της Μόσχας στη συνέχεια, οδήγησαν το κόστος του ρεύματος στα ύψη. Η τάση ανατιμήσεων που **ξεκίνησε το 2021 κορυφώθηκε**. Ως αποτέλεσμα, ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2021 το κόστος της μεγαβατώρας, βάσει στοιχείων του Ανεξάρτητου Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ), ανερχόταν σε 74 ευρώ, έναν χρόνο μετά, το πρώτο εξάμηνο του 2022 το μέσο κόστος εκτινάχθηκε στα 259 ευρώ. Αυξήθηκε σχεδόν τέσσερις φορές. Το χειρότερο είναι ότι οι βραχυπρόθεσμες προοπτικές παραμένουν ζοφερές. Το δηλώνουν οι τιμές της μεγαβατώρας όπως καταγράφονται σχεδόν καθημερινά τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, ξεπερνώντας ακόμη και τα 600 ευρώ, όπως συνέβη στις 23 Αυγούστου, ενώ όλο τον Ιούλιο η τιμή ήταν σχεδόν 50% ακριβότερη από το πρώτο εξάμηνο του 2022! Για να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση αυτή την πρωτοφανή κατάσταση προχώρησε στη

επιδότηση μέρους των αυξήσεων κυρίως του ηλεκτρικού ρεύματος αλλά και των καυσίμων. Τα μέτρα που ανακοίνωσε είχαν ωστόσο τις εξής τέσσερις αδυναμίες: Πρώτο, δεν καλύπτουν όλο το κόστος των αυξήσεων. Για παράδειγμα, η ενίσχυση στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις με παροχή ισχύος μέχρι 35 kVA για τον μήνα Σεπτέμβριο που θα ανέλθει στα 604 ευρώ ανά μεγαβατώρα, θα απορροφήσει το 89% της αύξησης. Δεύτερο, κάθε μήνα η επιδότηση βαίνει μειούμενη, δηλαδή καλύπτει όλο και μικρότερο μέρος της αύξησης, η οποία όμως σταθερά αυξάνεται. Για παράδειγμα, η επιδότηση για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις τον Σεπτέμβριο θα απορροφήσει το 55% της αύξησης, ενώ τον Αύγουστο απορροφούσε το 67%. Τρίτο, δεν είναι αναλογική – προοδευτική, με στόχο να ευνοεί περισσότερο τους μικρούς και λιγότερο τους μεγάλους καταναλωτές και τις μεγάλες επιχειρήσεις. Απαιτείται η δημιουργία επιπλέον κλιμακίων για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, τους αυτοαπασχολούμενους, κ.λπ. Τέλος, οι επιδοτήσεις επιβαρύνουν υπέρμετρα τον κρατικό προϋπολογισμό. Ενδεικτικά οι ανακοινώσεις της 23ης Αυγούστου για τον μήνα Σεπτέμβριο ανήλθαν σε 1,92 δις. ευρώ, από 1,136 δις. τον (προηγούμενο) μήνα Αύγουστο. Πρόκειται για πόρους που ισοδυναμούν με απ' ευθείας ενίσχυση των εταιρειών παροχής ενέργειας, οι οποίοι αφαιρούνται από κονδύλια ανάπτυξης για την βελτίωση των υποδομών και την υποστήριξη των επιχειρήσεων και ενίσχυσης του κοινωνικού κράτους.

Πλέον των παραπάνω, οι ανατιμήσεις στις τιμές ενέργειας έχουν οδηγήσει σε σοβαρή αύξηση του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων. Με βάση τη τελευταία έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ το κόστος ενέργειας έχει αυξηθεί μεσοσταθμικά κατά 76%, το κόστος προμήθειας πρώτων υλών και εμπορευμάτων κατά 43,5% και το κόστος καυσίμων οχημάτων κατά 57,8%.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω η ΓΣΕΒΕΕ θεωρεί ότι η φρενήρη άνοδος του κόστους του ηλεκτρικού ρεύματος στην Ελλάδα, μπορεί να καμφθεί και η τιμή λιανικής να επιστρέψει στα επίπεδα του πρώτου εξαμήνου του 2021, αν ληφθούν μια σειρά μέτρα, όπως:

- Αποσύνδεση της αποζημίωσης των παραγωγών από το κόστος του ακριβότερου προμηθευτή όπως συμβαίνει σήμερα. Το αποτέλεσμα του σημερινού σκανδαλώδους τρόπου τιμολόγησης (που δεν συναντάται σε κανέναν άλλον κλάδο της οικονομίας) είναι η εξάλειψη των ωφελειών από την εγκατάσταση των ΑΠΕ, που διαφημίζονται ως οι πηγές με το σχεδόν μηδενικό μεταβλητό κόστος παραγωγής, και τα υπερκέρδη για όλους τους παραγωγούς που αμείβονται με βάση το κόστος τους ακριβότερου παραγωγού.

- Συρρίκνωση της συμμετοχής του φυσικού αερίου στο ενεργειακό μίγμα (από 39% τον Ιούνιο, 36% τον Μάιο 2022, κοκ.), καθώς η τιμή του διαρκώς αυξάνεται, όπως και η βεβαιότητα για την ασφαλή τροφοδοσία του.
- Ενίσχυση της λιγνιτικής παραγωγής. Άμεσα πρέπει να ξεπεραστούν τα εμπόδια που δημιουργεί η απόφαση βίαιης απολιγνιτοποίησης που οδήγησε στην πρόωρη συνταξιοδότηση έμπειρου και εκπαιδευμένου προσωπικού και στην απόσυρση μηχανολογικού εξοπλισμού.
- Προσωρινή αναστολή των δικαιωμάτων αγοράς ρύπων με τα οποία επιβαρύνεται η λιγνιτική παραγωγή. Έστω απαλλαγή της Ελλάδας από την σχετική επιβάρυνση, όπως συμβαίνει με χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Η Ελλάδα μπορεί να επικαλεστεί τα ρεκόρ που διατηρεί στην ενεργειακή φτώχεια ώστε να εξαιρεθεί από τις επιβαρύνσεις που αυξάνουν περαιτέρω και αδικαιολόγητα το κόστος χρήσης ενός εγχώριου, φθηνού και αξιόπιστου μέσου θέρμανσης.
- Επιδότηση και νομοθετική διευκόλυνση της εγκατάστασης φωτοβολταϊκών πάνελ μικρής κλίμακας σε ταράτσες μικρών επιχειρήσεων και νοικοκυριών ώστε να εξασφαλισθεί τόσο η πράσινη μετάβαση όσο και η πτώση της τιμής του ρεύματος ανά καταναλωτή. Το παράδειγμα των ηλιακών θερμοσιφώνων μπορεί να επαναληφθεί εξ ίσου επιτυχημένα, όπως έχει συμβεί σε άλλες χώρες της ΕΕ που δεν έχουν μάλιστα την ηλιοφάνεια της Ελλάδας. Η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών μικρής κλίμακας ενισχύει την οικονομική δημοκρατία και την διαφάνεια.

Δεδομένου ότι η Ελλάδα βρίσκεται σταθερά αν όχι στην πρώτη θέση της ακρίβειας στην τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος, σε μια από τις πρώτες, η αντιμετώπιση της ακρίβειας με μέτρα ουσιαστικά και δομικά αποτελεί όρο εκ των ων ουκ άνευ για να μην επιδεινωθούν οι όροι ανταγωνισμού σε βάρος των ελληνικών επιχειρήσεων.

5^{ος} Άξονας – Εργασιακά - ΕΓΣΣΕ

Πάγια θέση της ΓΣΕΒΕΕ ήταν και παραμένει η ανάγκη επαναφοράς του κατώτατου μισθού μέσω της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας. Κάθε συζήτηση και καθορισμό του κατώτατου μισθού στον ιδιωτικό τομέα με απόφαση της κυβέρνησης, μας βρίσκει αντίθετους. Όσες φορές άλλωστε η πολιτεία επενέβη σε θέματα που αφορούσαν τον ιδιωτικό τομέα πλην της θέσπισης κανονιστικού πλαισίου είχε αντίστροφα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Με άλλα λόγια η ΓΣΕΒΕΕ θεωρεί ότι η αύξηση του κατώτατου μισθού δεν θα πρέπει να είναι αντικείμενο μονομερούς απόφασης της κυβέρνησης. Και τούτο διότι οι μισθολογικές αυξήσεις δεν μπορεί να είναι αποσυνδεδεμένες από τις δυνατότητες της πραγματικής οικονομίας, που σημαίνει ότι η συζήτηση για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού θα πρέπει να αποτελέσει προϊόν συλλογικής διαπραγμάτευσης των κοινωνικών εταίρων.

Ο μηχανισμός καθορισμού του κατώτατου μισθού (ν.4172/2013) με τον οποίο ουσιαστικά αντικαταστάθηκε ο κοινωνικός διάλογος θα πρέπει να αποτελέσει εργαλείο των κοινωνικών εταίρων και όχι το αντίστροφο. Άλλωστε η διαδικασία καθορισμού του κατώτατου μισθού, που τα τελευταία χρόνια τελεί υπό την απόφαση της εκάστοτε κυβέρνησης, εκτός της στρέβλωσης που εκ των πραγμάτων δημιουργεί, καθώς μετατρέπει τον ρόλο των κοινωνικών εταίρων που συναπαρτίζουν την πραγματική οικονομία σε δευτερεύοντα, δημιουργεί προϋποθέσεις πολιτικής εργαλειοποίησης της όλης διαδικασίας, κάτι που το έχουμε ήδη βιώσει.

6ος Άξονας – Πολιτικές ψηφιακής ανάπτυξης με στόχευση στις μικρές επιχειρήσεις

Η επιτάχυνση εξελίξεων ως προς την άμεση ανάγκη περαιτέρω «ψηφιακού μετασχηματισμού» στη μετά-Covid-19 ψηφιακή εποχή συμπίπτει με την ανάγκη διαμόρφωσης βελτιωμένων προϋποθέσεων υποστήριξης της ψηφιακής μετάβασης των μικρών επιχειρήσεων. Επιπλέον, φαίνεται ότι μεγάλο μέρος των μικρών επιχειρήσεων θα κληθεί άμεσα να αντιμετωπίσει μια ισχυρή τριπλή πρόκληση στη «μετά Covid-19 εποχή» που περιλαμβάνει: i) την ανάγκη προσαρμογής στις υφιστάμενες ψηφιακές προκλήσεις που προκύπτουν από την κλιμάκωση του νέου τεχνολογικού κύματος και την έλευση της λεγόμενης «4ης Βιομηχανικής Επανάστασης», ii) την αντιμετώπιση ενός έντονα και επιταχυνόμενου ψηφιοποιούμενου οικονομικού περιβάλλοντος, ως συνέπεια και των επιπτώσεων του Covid-19, και iii) την επιβίωση, λειτουργία και ανάπτυξη των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων σε ένα ευρύτερο περιβάλλον «απομόχλευσης», οικονομικής ύφεσης, μακροοικονομικών και χρηματοδοτικών περιορισμών καθώς και εντατικοποιημένου ανταγωνισμού και πιθανής ενισχυμένης συγκεντροποίησης σε συγκεκριμένους κλάδους.

Τα παραπάνω δεδομένα συνηγορούν ως προς την ανάγκη διαμόρφωσης ενός **νέου πλαισίου πολιτικών ψηφιακής προσαρμογής και ανάπτυξης**, με διακριτή και ειδικότερη στόχευση στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, προτείνεται άμεσα η προώθηση δράσεων όπως:

- Συγκρότηση **Ταμείου Ψηφιακής Οικονομίας** για τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις (μέσω μεικτών σχημάτων χρηματοδότησης στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2021-2027 και άλλων χρηματοδοτικών πλαισίων, όπως το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας) που θα υποστηρίξει μέσω **πολυ-επίπεδων εμβληματικών δράσεων ψηφιακής ανάπτυξης** (π.χ. κοινές ψηφιακές υποδομές, σχεδιασμός και υλοποίηση προσαρμοσμένων συνεργατικών έργων) τον ψηφιακό μετασχηματισμό των παραγωγικών κλάδων.
- Εκπόνηση ενός στοχευμένου και **«βασικού πολύ-επίπεδου πακέτου ψηφιακής μετάβασης για πολύ μικρές επιχειρήσεις»** (π.χ. κουπόνια τεχνολογίας) σε βασικές κατηγορίες ψηφιακού εκσυγχρονισμού (π.χ. λογισμικό, συστήματα παραγγελιοληψίας και προμηθειών, προβολή).
- Εκπόνηση **ειδικών προγραμμάτων στοχευμένων «μικροπιστώσεων ψηφιοποίησης»**, με σκοπό τη διευκόλυνση των διαδικασιών και ενεργειών ψηφιοποίησης, με διαφοροποιήσεις ανάλογα με τις ανάγκες των επιμέρους τομέων εμπορίου, υπηρεσιών και μεταποίησης.
- Εκπόνηση **ειδικών συνεργατικών έργων**, με έμφαση σε αναδυόμενες συστάδες ψηφιακών τεχνολογιών και με προσανατολισμό στην ψηφιακή και τεχνολογική προσαρμογή και αναβάθμιση ευρύτερων τομέων της οικονομίας.
- Διαμόρφωση **σύγχρονων πολυ-χώρων καινοτομίας και ψηφιακών κόμβων** για μη τεχνολογικές επιχειρήσεις (digital hubs for non-tech SMEs) που θα περιλαμβάνουν υποδομές εκπαίδευσης/κατάρτισης, επίδειξης και πιλοτικής χρήσης νέων ψηφιακών τεχνολογιών.
- Εκπόνηση ειδικών εργαλείων και στοχευμένων δράσεων **αναβάθμισης των ψηφιακών δεξιοτήτων** σε επίπεδο μικρών επιχειρήσεων, με έμφαση σε θέματα σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων που κρίνονται αναγκαία για την ψηφιακή ανάπτυξη των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στο πλαίσιο της «4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης» (4BE).
- **Θέσπιση φορολογικών κινήτρων για ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών και επενδύσεις** σε υιοθέτηση και ενσωμάτωση νέων ψηφιακών εφαρμογών (π.χ. αφορολόγητο αποθεματικό, συμψηφισμός με προκαταβολή φόρου, υπερ-αποσβέσεις).
- **Δημιουργία οργανωμένου δικτύου «ψηφιακών συμβούλων για ΜμΕ»** που θα υποστηρίζουν τις επιχειρήσεις στην αξιολόγηση των αναγκών τους, την εξειδίκευση των διαθέσιμων λύσεων και στην καθοδήγηση σε θέματα ενσωμάτωσης τεχνολογιών και ανάπτυξης βασικών ψηφιακών ικανοτήτων της επιχείρησης (digital competences).

Η διαμόρφωση ενός υποστηρικτικού χρηματοδοτικού περιβάλλοντος αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση ψηφιακής μετάβασης για τις μικρές επιχειρήσεις. Η προώθηση των παραπάνω δράσεων θα απαιτηθεί να συνδυασθεί με την υλοποίηση των νέων χρηματοδοτικών πλαισίων και εργαλείων (π.χ. Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ΕΣΠΑ 2021-2027, Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα) μέσα από διακριτές και ενισχυμένες κατηγορίες στόχευσης που να προτεραιοποιούν την ανάγκη ψηφιακής προσαρμογής των μικρών επιχειρήσεων σε όλο το φάσμα των κλάδων της ελληνικής οικονομίας.

7^{ος} Άξονας – Ενίσχυση της συνεργατικότητας και προώθηση των συνεργατικών σχημάτων

Η ΓΣΕΒΕΕ διαχρονικά θεωρεί ότι μια βασική προϋπόθεση για τον ουσιαστικό και μακροπρόθεσμο παραγωγικό μετασχηματισμό των μικρών επιχειρήσεων αφορά στην ενίσχυση, ωρίμανση και υποστήριξη συνεργατικών σχημάτων (π.χ. clusters, δίκτυα καινοτομίας). Τα μέτρα ενίσχυσης των συνεργατικών σχημάτων στοχεύουν στην οργανωμένη ενίσχυση της επιχειρηματικής συνεργασίας, των διεπιχειρησιακών σχέσεων, της συνεργατικής καινοτομίας, της «ανοικτής καινοτομίας» καθώς και της ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών μοντέλων ανάμεσα σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις ή/και φορείς έρευνας-τεχνολογίας. Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να δημιουργήσουν οικονομίες κλίμακας, νέες παραγωγικές αλυσίδες προστιθέμενης αξίας και να προωθήσουν τον παραγωγικό μετασχηματισμό των μικρών επιχειρήσεων, να ενισχύσουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστική θέση τους καθώς και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για βελτιωμένη πρόσβαση σε χρηματοδοτικές πηγές.

Οι σχετικές προτάσεις που η ΓΣΕΒΕΕ συστηματικά διαμορφώνει και προωθεί, συνθέτουν ένα πολυ-επίπεδο και ολοκληρωμένο πλαίσιο ενίσχυσης της συνεργατικότητας σε επίπεδο μικρών επιχειρήσεων και εστιάζουν, μεταξύ άλλων, σε κατηγορίες όπως:

- i) φορολογικά και οικονομικά κίνητρα,
- ii) άμεση και στοχευμένη επίλυση των θεσμικών και ρυθμιστικών εμποδίων,
- iii) στοχευμένες δράσεις διευκόλυνσης της πρόσβασης σε χρηματοδότηση και σε σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό,
- iv) ειδικές δράσεις ενίσχυσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των υφιστάμενων σχημάτων συνεργασίας ως προς την επιχειρηματική τους ανάπτυξη,
- v) ειδικές δράσεις ανάπτυξης κοινών ή/και διαμοιρασμένων υποδομών και
- vi) ειδικές δράσεις ενίσχυσης της «ψηφιακής καινοτομίας» και του ψηφιακού μετασχηματισμού.

Αναλυτικότερα, οι βασικές προτάσεις που συνθέτουν ένα πλαίσιο ενίσχυσης της συνεργατικότητας σε επίπεδο μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στην μετα-πανδημική εποχή, εστιάζουν στις εξής παρακάτω πέντε (5) κατηγορίες:

1. **Άμεση και στοχευμένη επίλυση των θεσμικών, ρυθμιστικών και φορολογικών εμποδίων**, με σκοπό τη διευκόλυνση διαδικασιών ανάπτυξης συνεργατικών σχημάτων.
2. **Φορολογικά και οικονομικά κίνητρα** που να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή σε συνεργατικούς σχηματισμούς καθώς και τη σύσταση νέων συνεργατικών σχημάτων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας τους.
3. **Στοχευμένες δράσεις διευκόλυνσης της πρόσβασης σε πηγές χρηματοδότησης για την ανάπτυξη συνεργατικών σχημάτων** (π.χ. ΕΣΠΑ, Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, εγγυοδοτικά εργαλεία, ειδικές δράσεις), με σκοπό την υποβοήθηση συνεργατικών επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, εξοπλισμό πληροφορικής και επικοινωνιών καθώς και την υιοθέτηση σύγχρονων παραγωγικών διαδικασιών που θα οδηγήσουν σε βελτιωμένα προϊόντα και υπηρεσίες (π.χ. παραγωγή τυποποιημένων, πιστοποιημένων και εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών).
4. **Δημιουργία ενός Δικτύου υποστήριξης της Συνεργατικότητας (Clusters' Support Network)** μεταξύ φορέων στήριξης των ΜμΕ για την προώθηση στοχευμένων δράσεων ανάπτυξης συνεργατικών σχημάτων και αλυσίδων αξίας μεταξύ μικρών επιχειρήσεων καθώς και την υποστήριξη σε ειδικές θεματικές κατηγορίες (π.χ. προμήθειες, καινοτομία προϊόντος, τεχνολογικός και ψηφιακός μετασχηματισμός, πράσινη μετάβαση) και την καθοδήγηση ως προς τη διείσδυση σε νέες αγορές και ένταξη σε ευρύτερα δίκτυα διανομής προϊόντων.
5. **Ειδικές δράσεις ενίσχυσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των υφιστάμενων σχημάτων συνεργασίας** ως προς την επιχειρηματική τους ανάπτυξη αλλά και την σύσταση και ανάπτυξη νεοφυών σχημάτων συνεργασίας με έμφαση στην αναζωογόνηση παραδοσιακών κλάδων που μπορούν να αναπτύξουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας (π.χ. αγροδιατροφή και νέα προϊόντα, παραδοσιακά υφάσματα και ενδύματα προστιθέμενης αξίας, χειροτεχνία και δημιουργική οικονομία).

8ος Άξονας - Κατάρτιση – επανακατάρτιση επιχειρήσεων και εργαζομένων

Σύνοψη προτάσεων της ΓΣΕΒΕΕ για θέματα αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης - κατάρτισης και διά βίου μάθησης

Σημείωση: Αναλυτικότερη παρουσίαση των θέσεων της ΓΣΕΒΕΕ υπάρχει στην ιστοσελίδα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ και ειδικότερα στα θεματικά πεδία «Επαγγελματική κατάρτιση, μαθητεία και διά βίου μάθηση» και «Διάγνωση αναγκών δεξιοτήτων και επαγγελμάτων». Μια σύνοψη των βασικών θέσεων της ΓΣΕΒΕΕ μπορεί να βρεθεί στη θέση <https://imegsevee.gr/δημοσιεύσεις/θέσεις-προτάσεις-της-γσεβее-για-θέματα-επαγγελματικής-εκπαίδευσης-κατάρτισης-και-διά-βίου-μάθησης/>.

1. Επαγγελματική εκπαίδευση

- Περαιτέρω ενίσχυση και υποστήριξη των ΕΠΑΛ με αύξηση των διαθέσιμων πόρων ιδίως για τον εκσυγχρονισμό και τη δημιουργία νέων εργαστηρίων πρακτικής άσκησης.
- Επισκόπηση, αξιολόγηση και βελτίωση, εάν και όπου χρειάζεται, των εφαρμογών του Έτους Μαθητείας ΕΠΑΛ. Προσδιορισμός του ρόλου των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων και σχεδιασμός πρωτοβουλιών για την ενθάρρυνση και διευκόλυνση μικρών επιχειρήσεων να συμμετάσχουν στον θεσμό, προσφέροντας ποιοτικές θέσεις μαθητείας.
- Ενίσχυση -και όχι περαιτέρω υποβάθμιση- των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ που αποτελούν το μόνο παράδειγμα αυθεντικά δυικού συστήματος μαθητείας, με καλές προοπτικές απασχόλησης στην αγορά εργασίας.
- Ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην διαμόρφωση των προγραμμάτων μαθητείας.

2. Αρχική επαγγελματική κατάρτιση

- Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων σπουδών καθώς και των εργαστηριακών υποδομών των ΙΕΚ.
- Ρύθμιση των εκκρεμών θεμάτων βμηνης μαθητείας – πρακτικής άσκησης των σπουδαστών ΙΕΚ
- Ρύθμιση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων ΙΕΚ σε όλες τις ειδικότητες
- Δημιουργία υπομητρώου εκπαιδευτών ΙΕΚ στο Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΟΠΠΕΠ.

3. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση (ΣΕΚ)

- επικαιροποίηση της μεθοδολογίας εκπόνησης των επαγγελματικών περιγραμμάτων μέσω συνεργασίας των κοινωνικών εταίρων και του ΕΟΠΠΕΠ και παράλληλη εκπόνηση νέων, καθώς και εκσυγχρονισμός, υφιστάμενων επαγγελματικών περιγραμμάτων.
- Ανάπτυξη πλαισίου προδιαγραφών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πιστοποίηση αυτών από τον ΕΟΠΠΕΠ μαζί με το επαγγελματικό περίγραμμα.
- Δημιουργία αποθετηρίου εκπαιδευτικού περιεχομένου και υλικών, διαθέσιμου και ελεύθερα αξιοποιήσιμου από φορείς κατάρτισης και μεμονωμένα άτομα.

- Υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας των διαδικασιών σχεδιασμού, παρακολούθησης, υλοποίησης και αξιολόγησης των ενεργειών κατάρτισης με αφετηρία την εκπόνηση σύγχρονου και ολοκληρωμένου συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης ενεργειών κατάρτισης.
- Ενιαίο μητρώο εκπαιδευτών ενηλίκων (με ειδικά υπομητρώα εάν και όπου χρειάζεται) που θα περιλαμβάνει και θα καλύπτει όλους τους φορείς που υλοποιούν δράσεις αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων και πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις.
- Συνεχής εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της επιμόρφωσης σε θέματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με σύγχρονα ψηφιακά μέσα και εφαρμογές.
- Νέο πλαίσιο αδειοδότησης, παρακολούθησης και ελέγχου των παρόχων κατάρτισης (ΚΔΒΜ) με έμφαση στις ποιοτικές προϋποθέσεις λειτουργίας και υλοποίησης των δράσεων κατάρτισης.
- Νέο ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για τις δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης και επαγγελματικού προσανατολισμού. Ενίσχυση των δομών και δράσεων επαγγελματικής συμβουλευτικής σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και στην εκπαίδευση ενηλίκων.
- Ρύθμιση των θεμάτων πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων εκ μέρους του ΕΟΠΠΕΠ και παράλληλα συνεργασία με το ΕΣΥΔ του Υπ. Οικονομίας για ολοκληρωμένη διευθέτηση των θεμάτων πιστοποίησης. Έλεγχος σκοπιμότητας και εξορθολογισμός των διαθέσιμων πιστοποιήσεων. Σύνδεση της πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων με την θεσμοθέτηση επαγγελματικών δικαιωμάτων και αρμοδιοτήτων.
- Εξορθολογισμός των οικονομικών διαστάσεων και παραμέτρων της ΣΕΚ – διαμόρφωση κριτηρίων τιμολόγησης της παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής, κατάρτισης και πιστοποίησης.
- Αξιοποίηση του Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών Δεξιοτήτων και Επαγγελμάτων με σκοπό την όσο το δυνατόν πληρέστερη και τακτικότερη πληροφόρηση των μονάδων επαγγελματικού προσανατολισμού και των υποσυστημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης, της αρχικής και της συνεχιζόμενης κατάρτισης για τις ανάγκες των κλάδων της οικονομίας σε νέα επαγγέλματα και δεξιότητες.
- Επανεξέταση του τρόπου σχεδιασμού, ανάθεσης στους παρόχους κατάρτισης και υλοποίησης – παρακολούθησης – αξιολόγησης των δράσεων ΣΕΚ. Αντιμετώπιση της διοικητικής πολυπλοκότητας και γραφειοκρατίας κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης.

- Επανεένταξη των αυτοαπασχολουμένων στις ωφελούμενες ομάδες του οικονομικά ενεργού πληθυσμού που συμμετέχουν στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα ΣΕΚ.
- Ελεγχόμενη αλλά και αποφασιστικά διευρυμένη αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών μέσων και ψηφιακών εφαρμογών μάθησης – κατάλληλες και ποιοτικές εφαρμογές εξ αποστάσεως κατάρτισης με τη χρήση ψηφιακών συστημάτων διαχείρισης διαδικασιών μάθησης.

4. Γενική εκπαίδευση ενηλίκων

- Σχεδιασμός δράσεων και εξασφάλιση πόρων για εκτεταμένες και διαρκείς πρωτοβουλίες γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων με στόχο την αναβάθμιση γνώσεων και δεξιοτήτων μέσω κατάρτισης του γενικού πληθυσμού (ειδικά των μειονεκτουσών ομάδων και των ατόμων χαμηλού και μεσαίου εκπαιδευτικού επιπέδου) ιδίως σε αντικείμενα
 - Βασικών δεξιοτήτων
 - Σύγχρονων ψηφιακών δεξιοτήτων
 - Περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και προστασίας
 - Οριζόντιων και κοινωνικών δεξιοτήτων
 - Καλλιέργειας της ιδιότητας του ενεργού πολίτη
 - Καλλιέργειας διαπολιτισμικής συνείδησης
 - Υγείας και ασφάλειας στη ζωή και την εργασία

9ος Άξονας - Ενίσχυση του συστήματος υγείας

Ο βασικός προσανατολισμός των παραπάνω προτάσεων επικεντρώνεται στην παραγωγική ανάταξη της ελληνικής οικονομίας, μέσα από την υποστήριξη ενός παραγωγικού προτύπου που θα βασίζεται στη στοχευμένη στήριξη συνεργατικών σχημάτων, επαναφέροντας ταυτόχρονα τη σημασία της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης. Η προσπάθεια διαμόρφωσης ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου συνδέεται τόσο με την προώθηση της συμμετοχής των μικρών επιχειρήσεων σε ευρύτερες παραγωγικές αλυσίδες, όσο πρωτίστως και με την καλλιέργεια της συνεργατικότητας, της τοπικότητας, της παραγωγικής επάρκειας και αυτάρκειας, και της αποτελεσματικότερης λειτουργικής διασύνδεσης μεταξύ επιχειρήσεων, παραγωγικών δραστηριοτήτων και ευρύτερων παραγωγικών τομέων σε εγχώριο επίπεδο.

Οι δυνάμεις της πραγματικής οικονομίας, οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μικροί επιχειρηματίες αποτελούν την πιο στενά συνδεδεμένη κοινωνική ομάδα με το σύστημα υγείας, τόσο ως λήπτες υπηρεσιών όσο και ως τροφοδότες του. Συνιστούν τους κατεξοχήν χρηματοδότες του συστήματος υγείας, με δυνατότητα να επηρεάζουν σημαντικά την δυναμική του, ανάλογα με την φοροδοτική και εισφοροδοτική τους συμμετοχή.

Την περίοδο της πανδημίας, που δυστυχώς δεν έχουμε αφήσει ακόμη πίσω, το στρώμα των ΕΒΕ (επαγγελματίες, βιοτέχνες, έμποροι) κλήθηκε να αντιμετωπίσει την διττή απειλή σε υγεία και οικονομία. Τα περιοριστικά μέτρα έπληξαν την οικονομική κανονικότητα των επιχειρήσεων, τα κύματα όξυνσης της διασποράς του ιού καθιστούν εκ των πραγμάτων σαθρό το έδαφος λειτουργίας των επιχειρήσεων, αλλά και η διαιώνιση της υγειονομικής κρίσης προσθέτει επισφάλεια σε επιχειρήσεις και καταναλωτές.

Η μετατροπή του ΕΣΥ για μεγάλο χρονικό διάστημα σε σύστημα μιας νόσου έχει συμπιέσει-αναστείλει την φροντίδα της λοιπής νοσηρότητας, με αποτέλεσμα περισσότερο από το 1/3 του πληθυσμού να έχει ακάλυπτες υγειονομικές ανάγκες. Ακάλυπτες ανάγκες που προκύπτουν είτε επειδή του δημόσιου συστήματος υγείας δεν μπορεί να τις καλύψει, είτε επειδή οι πολίτες δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να προσφύγουν στον ιδιωτικό τομέα.

Σε μια χώρα όμως, σαν τη δική μας, που εξακολουθεί να διατηρεί ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά ιδιωτικών δαπανών υγείας στον κόσμο - 40% των συνολικών δαπανών υγείας (ΟΟΣΑ), με το 35% των δαπανών αυτών να αποτελούν «out of pocket» πληρωμές, πληρώνονται δηλαδή απευθείας από τους λήπτες υπηρεσιών υγείας - ακόμη και οι ανάγκες που καλύπτονται από τον ιδιωτικό τομέα της υγείας προκαλούν αλυσιδωτές περιοριστικές αντιδράσεις στο διαθέσιμο εισόδημα, στην κατανάλωση, στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων.

Είναι λοιπόν πολλαπλά αναγκαίο να χτίσουμε στην «παρακαταθήκη» της πανδημίας, που είναι η συνειδητοποίηση και αποδοχή από όλους, ακόμα και από τους πιο σκεπτικιστές, της ανεκτίμητης αξίας του Δημόσιου Συστήματος Υγείας. Η πανδημία βέβαια ανέδειξε και τα διαχρονικά κενά και ελλείμματα του ΕΣΥ και των Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας, τα οποία η Πολιτεία οφείλει να αντιμετωπίσει με μόνιμο και σταθερό τρόπο. Για την ΓΣΕΒΕΕ, η πανδημία είναι η ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί, για μια μεγάλη επένδυση σε ένα νέο Δημόσιο Σύστημα Υγείας, με προτεραιότητα στην καθολική και ισότιμη πρόσβαση των πολιτών, στην αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών του και στη «θωράκιση» της Δημόσιας Υγείας από τις σύγχρονες απειλές.

Στην προοπτική λοιπόν της ανάπτυξης και ολοκλήρωσης ενός νέου Δημόσιου Συστήματος Υγείας χωρίς τους περιορισμούς της λιτότητας και στην κατεύθυνση της σύγκλισης με τους μέσους όρους της Ευρώπης στις δημόσιες δαπάνες υγείας ως ποσοστό του ΑΕΠ, η ΓΣΕΒΕΕ προτείνει την ετήσια αύξηση των δαπανών για την υγεία σε έναν τετραετή ορίζοντα στο μέτρο των δυνατοτήτων της οικονομίας και με ευρεία, αν είναι δυνατόν ομόφωνη, δέσμευση των κοινοβουλευτικών δυνάμεων. Αποτελεί μείζονα προτεραιότητα για την ελληνική κοινωνία η θωράκιση του ΕΣΥ και παράλληλα συνιστά το σημαντικότερο επιχείρημα για την εμπέδωση αισθήματος φορολογικής και ασφαλιστικής συνευθύνης όλων των πολιτών. Η ενίσχυση και αισθητή βελτίωση των υπηρεσιών του ΕΣΥ δεν μπορεί παρά να είναι προτεραιότητα για αυτήν την περίοδο. Άξονες αυτής της παρέμβασης μπορούν και πρέπει να είναι:

- Η ουσιαστική και σταθερή ενίσχυση του ΕΣΥ σε πόρους, ανθρώπινο δυναμικό και υλικοτεχνική υποδομή
- Η συμπληρωματική κάλυψη των ανασφάλιστων (δικαιούχοι του ν. 4368/2016) με παροχές που προβλέπονται στον Ενιαίο Κανονισμό Παροχών Υγείας (ΕΚΠΥ) του ΕΟΠΥΥ, δηλαδή υγειονομικό υλικό και αναλώσιμα για χρόνιες ασθένειες, φυσικοθεραπείες-αποκατάσταση, σκευάσματα ειδικής διατροφής, ειδική αγωγή κλπ.
- Ανάπτυξη και ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, με έμφαση στις ΤΟΜΥ (δημόσιες δομές οικογενειακής ιατρικής), που μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα επέδειξαν σημαντικά και μετρήσιμα αποτελέσματα.
- Η ανάπτυξη νέων υπηρεσιών του ΕΣΥ σε τομείς όπου μέχρι σήμερα η παρουσία του είναι υποτυπώδης έως ανύπαρκτη, επιβαρύνοντας εν τέλει το οικογενειακό εισόδημα, όπως η αποκατάσταση, η γηριατρική φροντίδα, η οδοντιατρική και οδοντοπροσθετική φροντίδα κ.α.
- Η πρόβλεψη για σταδιακή μείωση της συμμετοχής των ασθενών στο κόστος φαρμάκων, ξεκινώντας από την εισαγωγή κριτηρίων που σχετίζονται με την χρονιότητα της νόσου ή/ και την οικονομική δυνατότητα του ασθενή.

Δεν μπορούμε να αγνοούμε ότι η πολιτική υγείας εκτός από κοινωνική πολιτική είναι άμεσα ή έμμεσα και αναπτυξιακή πολιτική. Παράλληλα η δυνατότητα μιας Πολιτείας να καλύψει αποτελεσματικά και καθολικά τις ανάγκες υγείας των πολιτών είναι όχι μόνο βασικός νομιμοποιητικός όρος της ύπαρξής της, αλλά και κρίσιμο στοιχείο στην εμπέδωση φορολογικής και ασφαλιστικής συνείδησης των οικονομικών δρώντων. Διαχρονικά άλλωστε το όποιο κοινωνικό συμβόλαιο περιγράφει υποχρεώσεις και δικαιώματα για όλα τα συμβαλλόμενα μέρη.

Λοιπές προτάσεις πολιτικής

Ωράριο λειτουργίας καταστημάτων

Η ΓΣΕΒΕΕ σταθερά υποστηρίζει ότι πριν τη λήψη σημαντικών νομοθετικών παρεμβάσεων, που επηρεάζουν τη λειτουργία των επιχειρήσεων, είναι αναγκαίο να διεξάγεται ουσιαστική διαβούλευση. Δυστυχώς, όσον αφορά τις παρεμβάσεις που διαχρονικά έχουν εφαρμοστεί για το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων οι απόψεις των κοινωνικών εταίρων, που εκπροσωπούν τη συντριπτική πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων οι οποίες προσφέρουν το 85% των θέσεων απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, συστηματικά δεν λαμβάνονται υπόψη.

Στο πλαίσιο αυτό έντονο προβληματισμό δημιούργησε τροπολογία με ρυθμίσεις του ωραρίου λειτουργίας των καταστημάτων, που εισήχθη αιφνιδιαστικά –και μάλιστα σε προεκλογική περίοδο- στο νομοσχέδιο του Υπουργείου Ανάπτυξης με τίτλο «Μέτρα στήριξης των συγγενών των θυμάτων και των πληγέντων του σιδηροδρομικού δυστυχήματος των Τεμπών της 28ης Φεβρουαρίου 2023 κλπ.».

Σύμφωνα με την τροπολογία προβλέπεται η προαιρετική λειτουργία των εμπορικών καταστημάτων την τελευταία Κυριακή του Νοεμβρίου, αντί για την πρώτη Κυριακή του Νοεμβρίου και τη δεύτερη Κυριακή των χειμερινών εκπτώσεων αντί για την πρώτη Κυριακή του Μαΐου. Επιπλέον, προβλέπεται η παράταση του ωραρίου λειτουργίας των καταστημάτων, πέρα από τις 21:00 και συγκεκριμένα με δυνατότητα λειτουργίας κατά τη διάρκεια της νύχτας και έως τις 06:00 το πρωί, μετά από πρόταση του τοπικού Εμπορικού Συλλόγου προς τον Δήμο, ο οποίος λαμβάνει και τη σχετική απόφαση.

Με άλλα λόγια, «εν μια νυκτί» τροποποιήθηκε το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων και άλλαξε ο φορέας παράτασης του εθνικού πλαισίου ωραρίου χωρίς πειστικό λόγο.

Δεν αντιλαμβανόμαστε τον λόγο κυρίως της μεταφοράς της Κυριακής του Μαΐου στις χειμερινές εκπτώσεις. Επιπλέον, δεν καταλαβαίνουμε τον λόγο που το υφιστάμενο επιτυχημένο και αποτελεσματικό σύστημα λήψης απόφασης για την διεύρυνση του ωραρίου πέρα από τις 21:00 το βράδυ τροποποιείται και η αρμοδιότητα μεταφέρεται στους Δήμαρχους από τα περιφερειακά συμβούλια (που είχαν και υπό μία έννοια εξακολουθούν να έχουν την σχετική αρμοδιότητα, καθώς η διάταξη δεν έχει καταργηθεί – άρθρο 186, περ. ΙΙΔ', παρ. 10). Ιδιαίτερα αρνητική είναι επίσης και η ρητή αναφορά της δυνατότητας που έχουν πλέον οι Δήμαρχοι να επεκτείνουν το εθνικό πλαίσιο μέχρι τις 6:00 την άλλη ημέρα το πρωί, ώρα έναρξης του ωραρίου της επόμενης ημέρας, δίνοντάς τους ουσιαστικά την δυνατότητα για ωράριο 24 ωρών και 7 ημερών την εβδομάδα. Θυμίζουμε εδώ ότι,

μέχρι σήμερα, τα περιφερειακά συμβούλια έδιναν στους Εμπορικούς Συλλόγους το δικαίωμα να πραγματοποιήσουν «λευκές νύχτες» (που αναφέρονται ως λόγος στην αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας) μέχρι τις 12 τα μεσάνυχτα και οι Εμπορικοί Σύλλογοι ήταν απόλυτα ικανοποιημένοι με την διεύρυνση αυτή του ωραρίου.

Η συγκεκριμένη ρύθμιση για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αποτελεί μια ιδιαίτερα και σε κάθε περίπτωση δυσμενή συνθήκη, καθώς δίνεται στους Δήμαρχους η δυνατότητα όχι απλά να δίνουν άδεια για μία και μοναδική διεύρυνση κατ' έτος (όπως συνήθως συμβαίνει στις «λευκές νύχτες») αλλά να καθορίσουν εκτεταμένα χρονικά διαστήματα λειτουργίας όλων των καταστημάτων κάθε είδους με συνεχή 24ωρη λειτουργία.

Με βάση τα παραπάνω :

- Πρώτον, έχουμε τον δικαιολογημένο φόβο ότι θα επιδιωχθεί από πολλούς τοπικούς Δήμαρχους η δημιουργία «ειδικών» Εμπορικών Συλλόγων, (στην ουσία σωματείων-φαντασμάτων) με μόνο σκοπό να προτείνουν διευρύνσεις του ωραρίου, φαινόμενο που έχει επισημανθεί και στο παρελθόν.
- Δεύτερον, στην τρέχουσα συγκυρία όπου η ακρίβεια έχει απομειώσει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών η οποιαδήποτε διεύρυνση ωραρίου, πέραν της συνήθως μίας και εξαιρετικής «λευκής νύχτας» ανά Δήμο κατ' έτος, δεν θα προσφέρει επιπλέον τζίρο, αλλά μόνο επιπλέον κόστη.
- Τρίτον, ακόμα και εάν υποθέσουμε ότι η κατάσταση στην ελληνική οικονομία και στα εισοδήματα των νοικοκυριών βελτιώνεται, η λειτουργία 24 ώρες το 24ωρο ειδικά για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις επιφυλάσσει μόνο την βιολογική εξάντληση επιχειρηματιών και εργαζομένων, αλλά και τη μεταφορά τζίρου και εισοδήματος από τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις προς τις μεγάλες που έχουν την δυνατότητα να καταβάλλουν τα επιπλέον κόστη, να οργανώσουν καλύτερα τον χρόνο εργασίας, ενώ παράλληλα διαθέτουν τους πόρους για μεγαλύτερη και αποτελεσματικότερη προβολή των προϊόντων τους, εντείνοντας τον «θεσμικό» ιδιότυπο αθέμιτο ανταγωνισμό προς τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Τούτων δοθέντων θεωρούμε ότι άμεσα θα πρέπει να ξεκινήσει σχετική διαβούλευση που να οδηγήσει στις απαραίτητες νομοθετικές διορθώσεις.